

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Konstrukce bankovní daně a její využití v praxi

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské

2011

Autor: Bc. Jiří Rahm

IV. ročník SVOČ

Konzultant: *Doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová Csc.*

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do IV. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

V dne

OBSAH

ÚVOD	2
1. TEORETICKÁ KONCEPCE BANKOVNÍ DANĚ	3
1.1 Obecná charakteristika bankovní daně	3
1.2 Konstrukce	5
1.2.1 FAT	5
1.2.2 FTT	7
1.2.3 Daň z bilančních položek	9
2. PŘÍJMOVÁ STRÁNKA A POTENCIÁLNÍ NEGATIVNÍ DOPADY	10
2.1 Příjem státního rozpočtu	10
2.2 Vytváření tzv. záchranných fondů	11
2.3 Dopad na banky a klienty	12
2.3.1 Odchod z trhu	12
2.3.2 Neefektivní alokace a dvojí zdanění	13
2.3.3 Dopad na klienty	14
2.4 Konkurenceschopnost sektoru	15
3. BANKOVNÍ DAŇ V PRÁVU A PRAXI	16
3.1 Bankovní daň v EU	16
3.1.1 Právní problematika	16
3.1.2 Predikce vývoje na evropské úrovni	18
3.2 Bankovní daň v praxi	19
3.2.1 Francie	19
3.2.2 Německo	20
3.2.3 Maďarsko	21
ZÁVĚR	22
ODKAZY	23

ÚVOD

Finanční krize z let 2007 a 2008 zasáhla životy mnoha lidí a silně zasáhla globální finanční systém. Každá akce si vyžádá svou reakci a jedno z opatření, které je úzce spojené s řešením následků a předcházení obdobných situací se nazývá bankovní daň.

Problematika bankovní daně je velice aktuální téma, v současné době je minimálně velmi obtížné zorientovat se v různých názorových proudech a pokusit se o vlastní objektivní analýzu, jelikož mnohé debaty jsou silně zpolitizované¹. Cílem této práce bude zmapovat diskuze ohledně bankovní daně a sjednotit kusé informace do uceleného celku. Pokusím se nastínit základní problémy, se kterými se můžeme v budoucnu setkat, přiblížit složitou právní problematiku a zmapovat zkušenosti ze zemí, které již bankovní daň zavedly. Pro zachování rozsahu práce se budu oustředit především na situaci v EU. V návaznosti na novost a aktuálnost celého tématu budu ve větší míře odkázán pouze na internetové zdroje.

Práce je rozdělena do tří tématických kapitol. V první je nastíněna teoretická koncepce bankovní daně s důrazem na analýzu jednotlivých konstrukcí. Druhá kapitola obsahuje analýzu funkcí daně a potenciálních negativních dopadů na banky a zejména klienty bank. Poslední kapitola poskytne bližší pohled na složitou právní problematiku a empirické zkušenosti zemí, které již toto regulační opatření zavedly.

¹ Jednoduše řečeno: strany, které můžeme označit jako levicové, jsou pro zavedení bankovní daně, a naopak strany pravicové jsou proti (to samozřejmě neplatí bez výjimky). Politická zaujatost není jediný problém, se kterým se můžeme v jednotlivých diskusích setkat. Emoční zabarvenost a takřka demonizace bankovních institucí slouží jako argumenty zejména zastánců bankovní daně. Snaha o rychlé řešení a minimálně zanedbání potenciálních negativních dopadů je parciálním důsledkem průběhu finanční krize.

1. TEORETICKÁ KONCEPCE BANKOVNÍ DANĚ

Pro účely této práce jsem se rozhodl pracovat s již ustáleným pojmem „bankovní daň“. Ačkoliv pod tímto pojmem nesmíme spatřovat jedno konkrétní opatření, ale celou množinu komplexních metodik regulace bankovního sektoru. Je potřeba také zmínit, že již dnes se setkáváme s požadavkem na přejmenování bankovní daně na bankovní poplatek², přesto toto označení stále nejlépe charakterizuje vytyčenou ideu.

Zároveň je již zde nutné podotknout, že ačkoliv je toto regulatorní opatření označováno jako trest pro banky, je vhodné uvědomit si, že hlavní dopad je namířen na vlastníky čili na majitele akcií jednotlivých bankovních institucí. Tato, na první pohled jednoduchá, úvaha bývá v politických a ekonomických debatách opomíjena a zastánci i odpůrci bankovní daně vnímají pouze samotné instituce³.

První oficiální zmínku na evropské úrovni, která se týká bankovní daně, můžeme dohledat ve sdělení Evropské komise z května roku 2010, ze kterého je patrná snaha o evropskou a globální koordinaci ve věcech zavedení systému odvodů a daní pro finanční instituce [1].

1.1 Obecná charakteristika bankovní daně

Bankovní daň můžeme subsumovat do systému dohledu a regulace nad finančním trhem. Jedná se o jeden z prvků reakce autorit na finanční krizi z let 2008 až 2010, která silně zasáhla globální finanční systém. Účelem této práce není zkoumat její pravé příčiny, přesto je bližší pohled na její průběh nezbytný pro uvedení problematiky bankovní daně.

Turbulence na finančních trzích otřásly důvěrou v celý finanční systém, aktuální hodnota všech odhadovaných ztrát dosahuje až 100% světového HDP [2]. Je důležité si uvědomit, že například Francie vydala ze svého rozpočtu až 320 miliard eur, a to pouze na záchranu bank [3]. Stejný postup jako Francie⁴ zvolilo i mnoho dalších zemí. Příčinu takového jednání musíme spatřovat ve dvou základních důvodech, které spolu navzájem souvisí.

² Více viz. kapitola 3.1

³ Více viz. kapitola 2.3

⁴ Samozřejmě s vždy odlišnými podmínkami

První důvod můžeme spatřovat již v samotném názvu, který se ustálil pro finanční krizi, a to „krize důvěry“. Pro celou bankovní soustavu je nezbytně nutná důvěra klientů, ale také ostatních bank na mezibankovním trhu. Jak poznamenal ekonom Robert Holman : *"Bankovníctví je křehké odvětví, protože stojí a padá s důvěrou vkladatelů. Dokud důvěra trvá, banky jsou pevné, když důvěra mizí, banky se hroutí,"* [5]. Pokud ve větším měřítku dojde k absenci důvěry ze strany klientů, lze očekávat tzv. *run* na banku a naplnění likvidního rizika. Pokud se k výše zmíněné situaci přidá ještě zamrznutí mezibankovního trhu, stejně jako jsem mohli pozorovat během finanční krize, potom je velice pravděpodobné, že i solventní banka neustojí náhlý a masivní odliv likvidity a dostane se do úpadku. Finanční pomoc ze strany vlád tedy často nesměřovala přímo v podobě tzv. finanční injekce, ale pouze jako garance za závazky⁵. Takové jednání koresponduje se snahou oživit mezibankovní trh, navrátit důvěru klientů v celý sektor a vyhnout se devastujícím následkům.

Druhý důvod se týká všeobecně přijímané teze, která se nazývá „too big to fail“. Základní myšlenka této teze nám říká, že pokud se na trhu vyskytují subjekty takového rozsahu, jejichž případný úpadek by měl dalekosáhlé negativní účinky na celou ekonomiku, potom je z dlouhodobého hlediska výhodnější poskytnout takovým subjektům finanční pomoc [4]. Tato teorie není všeobecně přijímána, její kritici poukazují na rapidní zvýšení morálního hazardu, kdy banka může do budoucna spoléhat na pomoc ze strany státu a vstupovat do rizikovějších operací⁶.

Z výše uvedeného nám vyplývají dvě základní funkce tohoto regulatorního opatření. Bankovní daň má sloužit jako náhrada výdajů, které byly v souvislosti s finanční krizí vydávány na záchranu bank, v tomto ohledu můžeme hovořit o *reparační* funkci daně. V souvislosti s vytvářením speciálních záchranných fondů z příjmů bankovní daně můžeme hovořit o *preventivní* funkci a snaze o předcházení podobným situacím⁷.

⁵ Nutno podotknout, že ani přímé finanční injekce či dokonce majetkové vstupy státu do bank nebyly výjimkou, viz. kap. 3

⁶ Jednou z možností, jak se do budoucna podobným problémům vyhnout, je zákaz vzniku takových subjektů a budoucí detailnější regulace. Na druhé straně je pro bankovní sektor nanejvýš potřebné, aby se na trhu nacházeli právě tzv. silní hráči, kteří dokáží ustát menší šoky a v průběhu času se ukáží jako stabilní instituce, které si dokáží vybudovat důvěru.

⁷ Viz. kapitola 2

1.2 Konstrukce

Bankovní daň jako taková je zcela nový prvek v systému regulace a dohledu, proto v současné době nemáme k dispozici příliš mnoho empirických poznatků. Rozhodl jsem pro účely této práce provést základní teoretickou koncepci různých modelů, a ačkoliv de facto neexistuje všeobecně uznávaný výčet, rozeznáváme v zásadě tři typy – daň z finančních aktivit (dále jen FAT – Fiancial Activities Tax), daň z finančních transakcí (dále jen FTT – Financial Transaction Tax) a daň z bilančních položek.

1.2.1 FAT

Daň z finančních aktivit se ještě na podzim minulého roku zdála jako nejpravděpodobnější varianta bankovní daně. V současné době sice můžeme pozorovat inklinaci spíše k dani z bilančních položek⁸, přesto právě z výše uvedeného důvodu lze dohledat k FAT nejobsáhlejší odbornou literaturu, konkrétně zprávu Mezinárodního měnového fondu pro jednání skupiny G-20 [6]. Ve zjednodušené rovině lze FAT vnímat jako daň ze zisku, nicméně z výše uvedené zprávy vyplývá její další členění na tři možné varianty.

FAT1

Alternativa FAT1 počítá se zdaněním součtu hrubého provozního zisku a veškerých mzdových nákladů. Od této částky se následně odečítá výše hrubého fixního kapitálu [6, s.130]. Takto konstruovaná bankovní daň je ve své podstatě neutrální ve vztahu k finančnímu a investičnímu rozhodování banky a stimulační funkce zde ustupuje do pozadí.

FAT2

Bankovní daň v podobě FAT2 se více blíží formám přímého zdanění. Báze pro zdanění je v tomto případě velice podobná FAT1, jediná změna nastává v oblasti mzdových nákladů. Tato konstrukce uvažuje, že mzdy v bankovním sektoru jsou vyšší, než mzdy v ostatních sektorech ekonomiky. Po takovém porovnání pak autoři této zprávy odhadnuli tento „přebytek“ (surplus wages [6, s.68]) na 12% z celkových mzdových nákladů v bankovním sektoru. Na rozdíl od FAT1 se tedy v celkové bázi počítá právě pouze s výše zmíněnými 12%. Tento postup reflektuje záměr postihnout pouze vyšší management bank, jehož nezodpovědné chování mohlo být jednou z příčin finanční krize.

⁸ Možnou příčinu se pokusím vysvětlit v kapitole 1.2.3.

FAT3

Poslední avizovaný typ bankovní daně nazvaný FAT3 jako jediný vyjadřuje myšlenku zavést daň pouze příliš rizikové obchody, které svou podstatou a charakterem podkopávají důvěru v bankovní sektor a jsou v celospolečenském měřítku nežádoucí. Tento typ se na první pohled zdá jako opodstatněný, nicméně autoři práce sami upozorňují na nereálnost takového postupu. V tomto případě je totiž skoro nemožné rozeznat obchod s větším ziskem, který vzešel z nesení nepřiměřeného rizika, a který vzešel z dovedností jednotlivých bankéřů.

Tento typ tak pouze podtrhuje snahu, kterou by se bankovní daň měla do budoucna řídit – postihnout pouze takové jednání, které je příliš rizikové a může do budoucna přinést problémy jak jednotlivé bance, tak i celému sektoru. Již zde je ale potřeba vznést si otázku, zda současný systém regulace a dohledu, který má v zásadě stejný cíl, je natolik nedostatečný, aby se zaváděla další opatření a tím se zvyšovalo riziko compliance a s ním i náklady.

Autoři se ve své práci rozhodli odhadnout daňovou bázi pro FAT3 jako součet 15% ROE⁹, ve které spatřují nastínění zdanění příliš rizikových obchodů a „příliš vysoké mzdy“, stejně jako byla nastíněna u FAT2 [6, s. 69].

Tabulka 1

Table A6.1. Financial Activity Taxes—Potential Tax Base
(In percent of GDP, unless otherwise indicated)

Country	FAT1				FAT2		FAT3	
	Profits [1]	Capital formation [2]	Wages [3]	Tax Base [4]=[1-2+3]	'Surplus' Wages [5]	Tax Base [6]=[1- 2+5]	Profit in excess of 15 percent ROE [7]	Tax Base [8]=[5+7]
Australia	3.2	0.7	3.8	6.4	0.5	3.0	0.4	0.9
Austria	2.1	0.8	2.7	4.0	0.3	1.7	1.5	1.8
Belgium	2.2	0.8	2.8	4.2	0.3	1.8	1.1	1.5
Canada	3.0	1.3	3.9	5.6	0.5	2.2	0.3	0.8
Denmark	1.8	0.4	2.5	4.0	0.3	1.8	0.4	0.7
Finland	1.1	0.3	1.2	1.9	0.2	0.9	0.0	0.2
France	1.4	0.8	2.7	3.3	0.3	0.9	0.5	0.8
Germany	1.5	0.3	2.3	3.6	0.3	1.5	0.2	0.5
Hungary	2.1	0.3	1.9	3.6	0.2	2.0	0.6	0.9
Iceland	3.2	0.9	4.2	6.5	0.5	2.8	3.3	3.8
Ireland	5.9	0.6	3.2	8.4	0.4	5.7	1.4	1.8
Italy	1.7	0.4	2.3	3.6	0.3	1.6	0.1	0.4
Japan	4.6	...	2.2	6.8	0.3	4.9	0.1	0.4
Korea, Republic of	4.5	0.6	2.5	6.4	0.3	4.2	0.2	0.5
Luxembourg	14.9	0.7	9.0	23.2	1.1	15.3	4.6	5.7
Netherlands	2.7	1.1	3.3	4.9	0.4	2.0	0.2	0.6
Norway	1.8	0.4	1.4	2.7	0.2	1.5	0.2	0.3
Portugal	3.8	1.6	2.6	4.8	0.3	2.6	0.2	0.5
Spain	2.1	0.7	2.1	3.5	0.3	1.7	0.7	0.9
Sweden	1.2	0.6	1.9	2.5	0.2	0.9	0.4	0.7
United Kingdom	2.8	0.7	3.9	6.1	0.5	2.7	0.6	1.1
United States	3.2	0.9	4.4	6.6	0.5	2.8	0.2	0.7

Source: OECD - STAN Indicators Database, WEO, BankScope, IMF staff estimates.

Zdroj : [6, s. 68]

⁹ Ukazatel návratnosti (výnosnosti, rentability) vlastního kapitálu rovnající se podílu zisku a vlastního kapitálu [7].

Tabulka 1 podtrhuje analýzu autorů zprávy mezinárodního měnového fondu k problematice FAT. Můžeme z ní vyčíst hrubou představu vyjádřenou v procentech HDP o daňové bázi tohoto regulatorního opatření¹⁰. Můžeme si všimnout, že Lucembursko vyčnívá u všech alternativ FAT. Je to z toho důvodu, že poměr bankovníctví v tamní ekonomice je nesrovnatelně vyšší než u ostatních zemí. Při celoevropském zavedení tedy lze v tomto případě očekávat možnost výjimky.

FAT i nadále zůstává hlavní zamýšlenou konstrukcí v případě celoevropského zavedení¹¹. Je však nutné si uvědomit, že administrativní náklady na zjišťování rizikosti jednotlivých obchodů by byly příliš vysoké a již dnes je zřejmé, že problematika zdanění mezd nejvyššího managementu bude diskutována odděleně. V rámci zachování jednoduchosti a minimalizaci nákladů lze očekávat, že v případě prosazení konstrukce FAT bude daňová báze podobná jako v případě výpočtu daně ze zisku právnických osob.

1.2.2 FTT

Další konstrukci, kterou můžeme uvažovat, je daň z finančních transakcí, nebo také nesprávně „Tobinova daň“. Hned v úvodu do této subkapitoly se pokusím vysvětlit, proč je občas nesprávně zaměňován pojem bankovní a Tobinova daň.

James Tobin se narodil roku 1918 v Champaigni. Vystudoval Harvardskou univerzitu, kde po krátké přestávce, způsobené 2.světovou válkou, roku 1946 úspěšně dokončil doktorát [7]. Do popředí jeho vědeckého zájmu se dostaly především peníze, které vnímal jako aktivum sui generis. V současnosti je však jeho jméno skloňováno se zvláštním typem daně ze všech přeshraničních transakcí (Tobinova daň). Tato daň měla sloužit jako jakýsi trest za krátkodobé spekulace na trzích a výnosy z těchto daní měly být darovány na rozvoj třetího světa. „*James Tobin si od zavedení daně do maximální výše 1 % na tyto spekulativní obchody sliboval především stabilizaci směnných kurzů, snížení vlivu finančních trhů na fiskální a monetární politiku států a zisk v řádech miliard dolarů*“ [8].

¹⁰ Jedná se pouze o bázi, která bude násobena určitým procentem. Jako nejpravděpodobnější se zatím jeví 5% na evropské úrovni.

¹¹ Viz. kapitola 3.1

Současná koncepce FTT je zamýšlena jako zdanění veškerých platebních transakcí podle jejich hodnoty¹² [9]. Není zde tedy, na rozdíl od Tobinovy daně, uvažován prvek stimulační a tato daň se nevztahuje pouze na devizové obchody. Uvažovaná sazba je velmi malá, současné studie počítají s 0,05%. Pokud si ale uvědomíme, že objem celosvětových transakcí převyšuje $3000 \cdot 10^{15}$ eur [10], je zřejmé, že při celosvětovém zavedení takto konstruovaná daň nabízí obrovský příjmový potenciál.

Ačkoliv je tento typ označován jako další možná konstrukce bankovní daně, nositeli by nebyly pouze banky, ale širší okruh subjektů, který zůstává neupřesněn (obchodníci, společnosti nebo zákazníci?). V současné době však chybí detailnější pohled na konstrukci FTT a tento typ zůstává stále pouze jako teoretický koncept. Je však nutno zmínit, že podobná „daň“ již funguje např. v USA, kde subjekty platí drobné poplatky za převod aktiv, které mají sloužit k financování tamního systému regulace a dohledu. Obdobná daň také platila ve Švédsku v 80. letech minulého století a byla jí daň na obchody s dluhopisy, akciemi a finančními deriváty [11] (dále jen „švédská daň“). V této souvislosti je nutné zmínit, že ačkoliv s ostatními typy bankovní daně nemáme k dispozici empirické poznatky a potenciální negativní dopady můžeme uvažovat pouze v podobě hypotéz, příklad švédské daně nám již jako určitá zkušenost sloužit může.

Po zavedení švédské daně došlo k rapidnímu úbytku objemů na tamní burze a potvrdilo se to, na co již tenkrát poukazovali tamní ekonomové. Kapitál je v současné době velice mobilní a transakční náklady přesunu z jedné burzy na druhou jsou mnohem menší, než případné nesení daně z finančních transakcí. Zavedení takové daně pak zpravidla může mít za následek odliv investic a celkový objem ztrát převyší užitek plynoucí z daně. Z tohoto důvodu je dnes FTT uvažována pouze při globálním a koordinovaném zavedení. Na půdě G-20 se však tento návrh setkává se striktním odmítáním zejména ze strany Kanady a Jižní Koreje, nelze tedy v blízké době očekávat zavedení FTT jak na globální, tak na lokální úrovni¹³.

¹² Objevují se názory, že takto vytyčená báze je příliš široká a měla by se týkat pouze obchodů na burzách.

¹³ Ovšem můžeme se setkat i s názory, že FTT zavedená na celoevropské úrovni by mohla být funkční, jelikož investoři by mohli dát přednost tradičním a stabilním trhům a zamýšlenou daň přijmout. Nutno zmínit, že mezi zastánce této myšlenky patří zejména Francie, která v letošním roce předsedá skupině G-20. Sledování dalšího vývoje si tedy zaslouží i nadále bližší analýzu.

1.2.3 Daň z bilančních položek

Tento typ konstrukce se až do přelomu roku 2010/2011 zdál být spíše okrajový, nicméně právě tento typ bankovní daně v současné době převládá ve státech EU, které se již rozhodly toto regulační opatření zavést. V zásadě se jedná, jak již název sám napovídá, o daň z vybraných aktiv či pasiv. Do úvahy také připadá daň z rizikově vážených aktiv, tak jak se používají pro výpočet kapitálového požadavku v rámci BASEL II.

Konkrétní typy daně z bilančních položek uvedu ve třetí kapitole, kde provedu analýzu vybraných států EU, které již bankovní daň zavedly. Za bližší pohled ovšem stojí samotný fakt, proč se (oproti všem předpokladům) upřednostnil tento typ před zamýšlenou konstrukcí FAT. Dle mého názoru se jedná o tyto tři důvody:

- 1) Jednoduchost

Pokud srovnáme typ daně z bilančních položek a FAT, je patrné, že výpočet báze je méně komplikovanější a nelze očekávat nadměrné administrativní náklady. V samotné jednoduchosti se také skrývá jakýsi druh neprůhlednosti, který je směřován zejména na akcionáře bank. Jednoduše řečeno – ukrojení samotného zisku je na první pohled méně snesitelnější než výpočet z bilančních položek, na který jsou banky již zvyklé z oblasti řízení rizik.

- 2) Vyšší příjem

Z tabulky 1 můžeme pozorovat, že příjmový potenciál FAT při sazbě 5% by byl nižší než zdanění jednotlivých bilančních položek, které se v současné době odhaduje v průměru na 1 miliardu eur¹⁴.

- 3) Čekání na přijetí celoevropsky koordinovaného postupu

Současný záměr EU je koordinované zavedení FAT ve všech členských státech. Z důvodů, které rozeberu ve třetí kapitole, se jí to zatím nedaří. Jednotlivé země, které se rozhodly pro samostatné zavedení tohoto regulačního opatření, tak mohly zvolit „cestu“ daně z bilančních položek, jelikož ji považují pouze za dočasnou a do velké míry nejjednodušší možnou konstrukci.

¹⁴ Více viz. kap. 3.

2. PŘÍJMOVÁ STRÁNKA A POTENCIÁLNÍ NEGATIVNÍ DOPADY

Záměrně ve spojení s bankovní daní nepoužívám pojem „riziko“, které je v bankovním sektoru chápáno odlišně, a pod označením „potenciální negativní dopady“ se pokusím vysvětlit možné nežádoucí účinky bankovní daně, které nejsou zanedbatelné a při všech úvahách o reálném zavedení by měly být brány v potaz. Zároveň se v rámci této kapitoly pokusím přiblížit příjmovou stránku bankovní daně, tedy smysl a způsob využití prostředků, které se z ní vyberou.

Právě příjmová stránka je zcela zásadní pro pochopení hlavního smyslu bankovní daně a jak jsem již naznačil v první kapitole, rozeznáváme reparační a preventivní funkci bankovní daně. O preventivní funkci můžeme mluvit, pokud prostředky z bankovní daně budou využity k vytváření tzv. „záchranných fondů“, které mají do budoucna řešit problém s morálním hazardem. O funkci reparační pak naopak můžeme mluvit, pokud prostředky z tohoto regulatorního opatření plynou rovnou do státních rozpočtů, jako parciální zadostiučinění v návaznosti na poskytnutou finanční pomoc bankovním institucím.

2.1 Příjem státního rozpočtu

V současné době má většina vyspělých ekonomik nezanedbatelný státní dluh a zejména v EU je deficitní fiskální politika stále větším problémem. Nejen státy z tzv. skupiny „PIGS“¹⁵, které jsou již ve větší míře odkázány na vnější pomoc, se potýkají s vysokým schodkem, který musí urychleně řešit. Finanční krize státní dluhy ještě výrazně prohloubila, například Irsko muselo ze svého rozpočtu vydat přes 50 miliard eur, čímž se deficit z roku 2010 dostal na 32% HDP (!) [12].

Bankovní daň v této podobě představuje požadavek na participaci řešení následků a částečné odstranění morálního hazardu (zmíněného v první kapitole). Jak je již z názvu subkapitoly zřejmé, příjmy z tohoto regulatorního opatření budou plynout do rozpočtů jednotlivých států a napomohou tak s financováním schodku.

V této souvislosti je ale nutné zmínit, že pokud je nutnost dalšího zdroje státního rozpočtu akutní, jednotlivé potenciální negativní dopady mohou ustoupit do pozadí. Také je vhodné zmínit, že veřejnost tuto daň vnímá spíše pozitivně a pro politika není tolik obtížné jí

¹⁵ Portugalsko, Itálie, Řecko a Španělsko

prosadit (narozdíl oproti např. daně z příjmu). Daň v této formě se pak paradoxně může stát zdrojem dalších problémů, místo toho aby je řešila. Tato skutečnost se v plné míře projevila zejména v případě Maďarska¹⁶.

2.2 Vytváření tzv. záchranných fondů

Preventivní funkce bankovní daně je spojena s vytvářením záchranných fondů. Slovo „preventivní“ je však v tomto smyslu nutno vnímat s odstupem, jelikož se nejedná o předcházení krizí jako takových, jako spíše o předcházení nutnosti pomoci ze stran státu. Koncepce jednotlivých fondů je stále nejasná a v zásadě máme k dispozici pouze rámcovou charakteristiku – záchranný fond by měl sloužit jako pomoc banky v nouzi nejvyšší. Pokud by se banka dostala do problémů, které by sama nedokázala řešit, a pokud by se opakovala situace se zamrznutím mezibankovního trhu, bude zde k dispozici jakýsi fond, který bude financován právě z bankovní daně. Takto vytvořený fond bude mít za úkol pomoci bance z krátkodobých problémů a tím se očekává parciální řešení problematiky Too big to fail, jak jsem uvedl v první kapitole.

Také v tomto případě se argumentuje, že vytvoření takových fondů bude mít za následek snížení morálního hazardu. Představme si tedy dvě následující situace, ve kterých bude uvažována stejná banka, která je natolik velká, že její případný úpadek by měl dalekosáhlé následky pro celou ekonomiku.

- *Případ 1. - Neexistence záchranného fondu*

Empirické zkušenosti nám dokládají, že v případě problémů takovéto banky zasáhne stát v nejrůznějších podobách – majtkový vstup, garance za závazky či přímá finanční injekce. Existuje zde tedy nebezpečí, že banka bude na tuto pomoc do budoucna spoléhat – existuje zde morální hazard.

- *Případ 2. – Existence záchranného fondu*

Banka by pravidelně přispívala určitou částkou, ke které by se dostala pouze v případě problémů způsobených mj. podstupováním nepřiměřeného rizika. Banka tedy může spoléhat na to, že v případě hrozícího úpadku bude k dispozici jakýsi fond, který ji zachrání, v tomto

¹⁶ Více viz. kap. 3.2.3

případě však existuje nebezpečí, že banka svou činností tuto situaci záměrně vyvolá, aby nebyla pouze čistým přispěvatelem do fondu. Ačkoliv morální hazard nelze spolehlivě kvantifikovat, v obecné rovině můžeme říci, že v tomto případě je paradoxně vyšší.

Uvedená analýza má mnohé nedostatky, neuvažujeme dobré jméno banky, neznáme podmínky čerpání aj., nicméně jako teoretická koncepce poslouží k ilustrování faktu, že ne vždy účel světí prostředky. Celá problematika je mnohem složitější, jelikož hlavním účelem nemusí být vždy boj proti morálnímu hazardu, ale zejména zabránit tomu, aby následky finanční krize a jejich řešení dopadaly na hlavu daňového poplatníka¹⁷.

Celá koncepce tzv. záchranných fondů je prozatím velmi nejasná, zejména není vyřešeno jejich postavení v právním řádu a vztah s fondem pojištění depozit. Jaký by totiž měl smysl takový fond, pokud by se banka (dostatečně velká) de facto nemohla dostat do úpadku? Jaký smysl by pak měla konkurence na bankovním trhu, pokud by klient (již tak dostatečně chráněný) nemusel počítat ani s rizikem defaultu? Tyto a další otázky zůstávají nedořešené a je předmětné se domnívat, že v budoucnosti budou předmětem dalších diskuzí a úvah.

2.3 Dopad na banky a klienty

Dopad bankovní daně není jednoduché odhadnout, v zásadě ale můžeme vnímat hned několik potenciálních negativních dopadů, které zasahují jak banky samotné, tak i klienty.

2.3.1 Odchod z trhu

Pokud bude bankovní daň natolik vysoká, že pro klíčového hráče na trhu bude výhodnější své aktivity přesunout do jiných regionů, není to výhodná situace pro nikoho. Nejen, že se nezískají žádné příjmy z bankovní daně, ale ekonomika ztratí stabilní subjekt, který je důležitý jak z hlediska zaměstnanosti, tak zejména z hlediska investičních příležitostí¹⁸. Toto nebezpečí se již potvrzuje v případě Maďarska, kdy tamní pobočka Erste zvažuje úplný odchod z trhu [13].

¹⁷ Tento argument není zcela správný, více viz. kap. 2.3.

¹⁸ Ne nadarmo se říká, že banky jsou jako krevní oběh ekonomiky.

Ruku v ruce s tímto potenciálním negativním dopadem jde další makroekonomický dopad. Pokud zůstaneme u Maďarska, kde tamní velice špatná ekonomická situace není způsobena pouze bankovní daní, můžeme zaznamenat aktuální klíčovou zprávu. Agentura Moodys snížila Maďarsku rating a jako jeden z hlavních argumentů použila právě obavu z bankovní daně¹⁹ [14].

Špatný stav celé ekonomiky, kde je kreditní riziko jednotlivých subjektů vysoké a tradiční bankovníctví se potýká s nedostatkem vkladů, může způsobit, že zisky jednotlivých bankovních institucí jsou v komparaci s ostatními regiony příliš nízké. Pokud k tomu přičteme další úbytek z důvodu zavedení bankovní daně, může se velice snadno stát, že (nejen) bankovní subjekty budou hledat svou příležitost jinde a svým odchodem způsobí další propad již tak špatné ekonomiky.

Není zcela překvapivé, že po emočně zabarvené rétorice jednotlivých maďarských politiků byla tamní veřejnost doslova přesvědčena o nutnosti zavedení bankovní daně. Nicméně právě na maďarském příkladě můžeme pozorovat, že vždy je nutné zvážit veškeré potenciální negativní dopady a uvědomit si, že jednotlivé kroky v oblasti regulace a dohledu mohou přinést z dlouhodobého hlediska spíše ztrátu, než-li užitek.

2.3.2 Neefektivní alokace a dvojí zdanění

Bankovní produkty můžeme rozdělit do základních skupin – poskytování půjček, přijímání vkladů a realizace platebního styku. Neefektivnost alokace je v tom případě spatřována především v tom, že po zavedení bankovní daně dojde k úbytku prostředků banky, které by jinak mohly být realizované jako úvěr. Omezení úvěruschopnosti, popř. menší úroky na depozitních účtech mohou být jako jeden z následků, které bankovní daň vyvolá. Nutno dodat, že v tomto případě je bližší analýza takřka nemožná, jelikož by bylo jen velice obtížné prokazovat skutečnost, že daná událost se stala právě na základě zavedení bankovní daně. Nicméně jako teoretický koncept možného nebezpečí je nutné i na toto upozornit.

Problematika dvojího zdanění vyvstává především ve vztahu matka x dcera. Zejména na našem trhu jsou tzv. největší hráči dceřinné společnosti svých zahraničních matek ze zemí, kde je již bankovní daň zavedena. Do současné doby je minimálně velmi nejasné, jestli bankovní daň zavedená v sídle matky dopadne i na dceru. Nejde ani tak o nepřímý dopad

¹⁹ Nicméně je nutné si uvědomit, že konstrukce bankovní daně v Maďarsku je skutečně extrémní – viz. kap. 3.

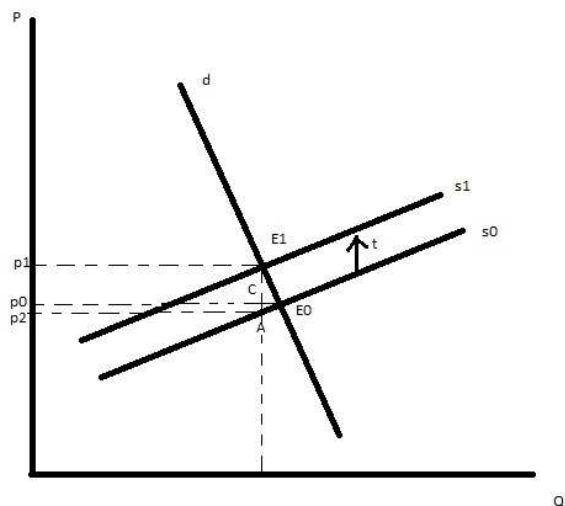
bankovní daně²⁰, jako spíš o povinnost dcery tuto daň přímo odvádět. Zatím se zdá, že situace, kdy v sídle dceřinné společnosti není zavedena bankovní daň a v sídle matky ano, bude řešena pouze u správce daně matky²¹[14]. Nutno zmínit, že do dnešního dne uzavřely pouze Francie a Velká Británie dohodu o zákazu dvojího zdanění v této oblasti. Právě proto je hlavní snahou EU unifikace a koordinované zavedení ve všech členských státech s jasně vytyčenými pravidly²².

2.3.3 Dopad na klienty

Dopad na klienty je již nastíněn v kapitole 2.3.2 v podobě omezení poskytování úvěrů či jako nižší úročení depozitních produktů. V souvislosti s bankovní daní se však nejčastěji hovoří a zvednutí bankovních poplatků v rámci různých služeb poskytovaných bankou, nejčastěji při realizaci platebního styku.

Snaha o přesun daně na klienty je pak do jisté míry z pohledu bank logická, protože jakmile by došlo ke zdanění všech subjektů na trhu, bylo by předmětné domnívat se, že hlavní konkurenti udělají totéž a v rámci „cenové války“ mezi bankami by tento postup mohl být funkční. Teoretickou koncepci přesunu a dopadu daně uvádím v grafu 1.

Graf 1

Zdroj: Vlastní tvorba autora

²⁰ V podobě odčerpání zisku, podmíněného úvěru atp. ve vztahu matka x dcera.

²¹ Jak vyplývá z posledního vyjádření Sociétés générale ve vztahu ke Komerční bance.

²² Více viz. kap. 3.

Daň t přesouvá původní nabídku s_0 do s_1 a tím přesouvá i celkovou rovnováhu na trhu do bodu E . Poptávku po bankovních produktech (především realizaci platebního styku) je nutné vnímat jako spíše neelastickou, kdy změna ceny vyvolá menší změnu poptávaného množství. Pro jednoduchost předpokládám nabídku o jednotkové elasticitě. V zásadě se jedná o to, že obdélník p_0CAp_2 podle teorie ponese prodávající (v našem případě banka) a výrazně větší obdélník $p_0p_1E_1C$ ponese kupující, čili klient [15].

Ačkoliv jsme již podobné tendence ze strany bank mohli zaznamenat, tento potenciální negativní dopad je nutné vnímat pouze jako teoretickou koncepci. Nelze a priori předpokládat, že se bankovní daň ve vztahu ke klientovi projeví okamžitě, otázkou také zůstává, zda-li vůbec. Je však nutné si toto nebezpečí uvědomit, pokud je jedna z hlavních myšlenek bankovní daně, aby náklady na odstranění následků finanční krize nenesl daňový poplatník, je vhodné ilustrovat prostý fakt, že v samotném důsledku se to nemusí podařit.

2.4 Konkurenceschopnost sektoru

Tento potenciální negativní dopad souvisí především s FTT, jak jsem již zmínil v první kapitole, kapitál je v dnešní době velmi mobilní a lze předpokládat jeho odliv v případě uvalení zvláštní daně. Právě proto se v dnešní době setkáváme s jakýmsi vyčkáváním na to, co udělají ti druzí, nikdo totiž nemůže mít racionální zájem na znevýhodnění své ekonomiky. V současné době se proto setkáváme pouze s konstrukcí daně z bilančních položek, která sice také do jisté míry vyvíjí tlak na subjekty na trhu²³, nicméně s hrozbou odchodu z trhu se zatím setkáváme pouze ojediněle.

Velmi důležitá je také otázka dění uvnitř sektoru, současné konstrukce totiž počítají se zdaněním pouze největších subjektů podle velikosti bilanční sumy²⁴, může tak dojít k umělému zvýhodnění menších bank (respektive družstevních záložen), které by bylo schopné zapříčinit vznik další neefektivnosti na trhu.

²³ Zejména při mezinárodní komparaci.

²⁴ Viz. „Too big to fail“.

3. BANKOVNÍ DAŇ V PRÁVU A PRAXI

V rámci této kapitoly se pokusím přiblížit dění na evropské úrovni a především složitý vyjednávací proces, který naráží na nesouhlas některých členských států s bankovní daní. Také se pokusím provést analýzu ve státech, kde je již bankovní daň zavedená, především se pokusím nalézt souvislost mezi průběhem krize a výslednou podobou bankovní daně.

3.1 Bankovní daň v EU

Problematika bankovní daně byla nejprve diskutována na úrovni EU. Nejucelenější pohled na věc nám přináší zpráva Evropské komise ze dne 7.10. 2010 [16], ve které nalezneme doporučení zavést na evropské úrovni FAT ve výši 5%, jejíž výnosy by byly použity na konstrukci výše popsaných záchranných fondů. Ve zprávě lze také nalézt souhlas s FTT pouze při globální koordinaci, jejíž výnosy by měly být použity např. při boji proti globálnímu oteplování²⁵.

Je nutné uvědomit si, že snaha o celoevropskou koordinaci má svůj původ v obavách, že nekoordinované zavedení by mohlo být způsobilé vyvolat distorze na jednotném trhu a narušit tak proces daňové harmonizace. Zejména ve vztahu s výše zmíněnou problematikou dvojího zdanění je takový postup do jisté míry pochopitelný.

3.1.1 Právní problematika

Právní problematika ohledně bankovní daně je zvláštní subkapitolou, která je velice zásadní pro určení dalšího vývoje. Podle právního řádu EU (konkrétně čl. 113 SFEU²⁶, který upravuje problematiku daní a postup při harmonizaci) musí být pro zavedení bankovní daně na evropské úrovni jednomyslný souhlas. Česká republika a Itálie jsou však zásadně proti zavedení takovéto daně²⁷, čímž se následné diskuse dostávají do slepé uličky.

Nelze ale mluvit o slepé uličce v pravém slova smyslu, Česká republika a Itálie si totiž vyjednaly výjimku z případného povinného zavedení bankovní daně na EU. Celá situace se tak dostává do paradoxní roviny, kdy v případě souhlasu České republiky s bankovní daní dojde k naplnění čl. 113, avšak právě z důvodu vyjednané výjimky u nás toto regulační

²⁵ Zde je potřeba zmínit, že takto vymezený účel je do velké míry neurčitý a obecný a pouze podtrhuje celé současné diskuse okolo bankovní daně, které jsou charakteristické často pouhými obecnými prohlášeními.

²⁶ Smlouva o fungování EU

²⁷ Argumentaci takového postoje ČR nastíním v kapitole 3.2.

opatření nebude platné. Je nutné také zmínit, že již dnes se objevují názory na přejmenování bankovní daně. Jak jsem již zmínil v úvodu této práce – při přejmenování bankovní daně na bankovní poplatek je možné vyhnout se čl. 113 a rigiditě při snaze o jednomyslný souhlas. Je však předmětné domnívat se, že takovýto postup by hraničil s obcházením zákona a mohl by být předmětem budoucích soudních sporů.

Samotná výjimka však nemusí být tolik výjimečná. Objevují se názory, že (zejména v případě České republiky) by takto upravená výjimka mohla být „bezzubá“. Je totiž nutné uvědomit si, že na našem území působí především dceřinné společnosti zahraničních bank a v případě zavedení bankovní daně v sídle matky je možná legislativní úprava, která by stejnou daní postihla i dceřinné společnosti. Existují i nepřímé cesty přesunu daně na dceřinné společnosti. Jak jsem je zmínil v kapitole 2.3.2, je nutné si uvědomit, že takovýto postup by měl nepříznivé účinky na stabilitu bankovního sektoru u nás a ČNB se již vyjádřila, že podobné snahy bude do budoucna monitorovat [17].

Objevují se také názory, že v případě celoevropské koordinace bude daň vybírána centrálně. V takovém případě by šlo o bezprecedentní krok a bankovní daň by se stala první daní sui generis (vyjma daně z příjmu personálu správního aparátu EU). Je nutné si uvědomit, že i po přijetí Lisabonské smlouvy zůstala pravomoc vybírat daň jako hlavní znak státní suverenity. V judikatuře ESD také můžeme nalézt převažující názor, že otázky ohledně daňové soustavy (tedy i čl. 113 SFEU) je nutné vykládat restriktivně [18]. Další otázkou v tomto smyslu je pojetí subsidiarity a proporcionality, který nám říká, že EU zasahuje pouze pokud účelu nelze dosáhnout jinak a pokud je to nezbytné. A nakonec – nelze očekávat, že by členské státy na takový scénář přistoupily a vytvořily tak do budoucna nebezpečný precedens, který by oslabil jejich suverenitu. Z výše uvedeného je tedy spíše nepravděpodobné, že k takovému stavu dojde.

Jako pravděpodobnější se jeví vytvoření evropského záchranného fondu, který by spravoval prostředky vybrané z bankovní daně v různých členských státech. I v tomto případě je potřeba ptát se, zda-li je to v souladu s principy subsidiarity a proporcionality. Ačkoliv v současné době můžeme pozorovat tendence k vytvoření „super regulace“ (nejen) v oblasti bankovního sektoru na evropské úrovni, vytvoření takového fondu je spojeno s mnoha dalšími komplikacemi, které se v tuto chvíli zdají být takřka neřešitelné.

3.1.2 Predikce vývoje na evropské úrovni

Snaha o odhadnutí budoucího vývoje bankovní daně na evropské úrovni je velmi nesnadná. Je to zejména z toho důvodu, že jednání de facto uvízla na mrtvém bodě a celá teoretická konstrukce bankovní daně je zahalena pod rouškou nejasností. V rámci této subkapitoly se pokusím podrobit analýze zprávu Evropské komise z 6.4.2011, která se týká i bankovní daně [19].

V zásadě se jedná o potvrzení předešlých řádků, jelikož Evropská komise i nadále podporuje zavedení bankovní daně ve formátu FAT a z příjmů doporučuje vytvořit tzv. záchranné fondy, a to pouze na národní úrovni. Dá se tedy říci, že (alespoň co se příjmové stránky týče) se již začíná rýsovat konkrétní podoba. Naopak konstrukce bankovní daně zůstává stejně neurčitá, jako ve zprávě ze 7.10.2010 – tj. FAT ve výši 5% z čistého zisku. Ve zprávě je sice zmíněná výjimka pro Českou republiku, nicméně další postup není upřesněn. Důležitý fakt je také to, že Evropská komise stále ještě podporuje myšlenku FTT, a to i po odmítnutí členských států skupiny G20. Nutno podotknout, že samotná konstrukce FTT je zcela nejasná a sama zpráva komise bližší upřesnění nenabízí (viz. – „*nejasnost, koho daň zatíží (obchodníky, společnosti, zákazníky?*“ [19]).

Co se týče samotné argumentace – Evropská komise stále vychází z přesvědčení, že je nutné potrestat banky, které nebyly schopné ohlídat si vlastní hospodaření, za zmínku také stojí velice zajímavý argument, který hodnotí zvýhodnění finančního sektoru pouze z důvodu, že na něj není uvalena spotřební daň. Jednou z myšlenek je také taková, aby FTT posloužila jako trest pro spekulanty (tím se blíží k tzv. Tobinově dani – viz. kapitola 1).

Ze zprávy je patrné, že ačkoliv Evropská komise podporuje zavedení FTT, ze členských států je pro tuto daň pouze Belgie, nelze tedy spíše předpokládat zavedení daně v tomto formátu. Na druhou stranu, bankovní daň v konstrukci FAT s největší pravděpodobností bude zavedena²⁸, a to nejspíš v létě roku 2011, kdy Evropská komise skončí s prací na velmi zajímavém dokumentu, který se bude týkat potenciálních negativních dopadů bankovní daně.

²⁸ A to i přesto, že Evropská komise si je plna vědoma nebezpečí přesunu daně na spotřebitele, tak jak je to nastíněno v kapitole 2.3.3.

3.2 Bankovní daň v praxi

Závěrečná subkapitola mé práce se bude věnovat vybraným státům, které již bankovní daň zavedly. Pokusím se o stručnou analýzu průběhu finanční krize a bankovní daně ve Francii, Německu a Maďarsku. Francie zvolila příjmovou metodu ve formátu příjmu do státního rozpočtu, Německo je naopak zastáncem záchranných fondů a situace v Maďarsku poslouží jako extrémní ukázka toho, jak by zavedení bankovní daně nemělo vypadat.

3.2.1 Francie

Finanční krize ve Francii měla svým charakterem eskalující průběh, ještě v roce 2008 se zdálo, že tamní bankovní sektor je dobře kapitálově vybavený a finanční pomoc ze strany vlády nebude nutná. Jenže přišel zlomový rok 2009 ve kterém dvě největší banky – Credit Agricole a Societe Generale vykázaly ztrátu převyšující 2 miliardy eur [20]²⁹.

Finanční pomoc ve výši 320 miliard eur (zmíněná v samém úvodu této práce) posléze neznamenalá přímou finanční injekci, ale představovala garanci, aby se uklidnila situace na mezibankovním trhu (reálný dopad na rozpočtovou politiku je v porovnání s cílovou částkou minimální). Je nutné ale zmínit, že vedle této garance byly také poskytnuty obligace ve výši cca 20 miliard eur, které sloužily k rekapitalizaci bank. Vláda za tuto pomoc chtěla pouze závazek, že banky nepřestanou poskytovat úvěry domácnostem a firmám i v době krize [20]. Z pohledu vlastníků bank se tak jedná o neutrální zásah, jelikož vláda za svou pomoc nepožadovala majetkovou participaci a ani vstup do klíčových investičních rozhodování.

Bankovní daň ve Francii je platná od začátku roku 2011 a jedná se o konstrukci daně z bilančních položek, konkrétně 0,25% z RVA³⁰. Tato konstrukce počítá s výnosy ve výši 0,5-1 mld. eur, které budou plynout přímo do státního rozpočtu [14]. Akcent na reparační funkci je zde (v návaznosti na řešení následků krize) tedy do jisté míry pochopitelný. Je možné, že bankovní daň v tomto formátu může mít ještě doplňkovou funkci, která by se dala nazvat jednoduše „odčerpávací“. Je totiž možné, že v důsledku vydaných obligací je tamní bankovní sektor (zejména po odeznění finanční krize) přeplněný likviditou, kterou by bylo možné bez větších komplikací odčerpat³¹.

²⁹ Obdobně poznamenala krize samozřejmě i další bankovní subjekty na tamním trhu.

³⁰ Rizikově vážených aktiv

³¹ Je však nutné zmínit, že ucelená studie k této problematice neexistuje – dopady finanční krize jsou ještě příliš „čerstvé“ a požadavek tohoto typu by naopak mohl vzbudit paniku na trzích, proto je tento argument nutné vnímat pouze jako další možnou teoretickou koncepci.

Na závěr této subkapitoly je vhodné uvědomit si, že ačkoliv Francie již zavedla daň z bilančních položek, stále je velkým zastáncem FTT na globální úrovni a na půdě jednání skupiny G20 svůj názor silně protlačuje. Také je nutné zmínit, že Francie očekává platnost FAT na evropské úrovni do roku 2012, uvedená konstrukce tedy s největší pravděpodobností bude platit pouze do té doby.

3.2.2 Německo

Bankovní sektor v Německu byl finanční krizí hluboce zasažen. Hypotéční bance Hyporeal musela být poskytnuta pomoc ve výši 35 miliard eur [21] a do problému se dostala i největší německá banka Commerzbank. V případě Commerzbank se stát rozhodl posílit její kapitálovou vybavenost ve formě tichého vkladu ve výši 8,2 miliardy eur a za dalších 1,8 miliard eur nakoupil její akcie ve celkovém objemu 25% plus 1 akcie, čímž stát získal právo veta na jednání valné hromady [22].

V rámci zmírnění dopadů finanční krize na bankovní sektor se vláda rozhodla zřídit speciální fond pro finanční pomoc (tzv. Soffin). Tento fond mohl poskytnout bankám záruky za přijaté úvěry (časově omezenou na tři roky) a mohl také nabízet bankám přímou finanční pomoc (maximálně do výši 10 miliard eur) nebo odkupovat problémová aktiva. Za tuto poskytnutou pomoc mohl stát hovořit do provozu bank, investičního rozhodování a rozdělování zisku [22].

Bankovní daň v Německu má také podobu daně z bilančních položek ve výši 0,02% až 0,04% (podle velikosti bilanční sumy) a příjmy se odhadují ve výši 1 miliardy eur [14]. V návaznosti na existenci fondu Soffin není velkým překvapením, že Německo se rozhodlo pro konstrukci záchranného fondu, který postupně převezme v jádru podobné funkce, jako měl právě výše zmíněný fond. Nutno podotknout, že v návaznosti na problematiku „too big to fail“ se Německo také rozhodlo pro novelu insolvenčního zákona, který řeší možnost úpadku bank. Kombinace správné legislativy a jasně vymezených mantinelů záchranného fondu může do budoucna přinést vyšší stabilitu bankovního sektoru v dobách krize a posílit tak celkovou pozici celé ekonomiky.

3.2.3 Maďarsko

Finanční krize v Maďarsku pouze prohloubila tamní problémy s fiskální politikou. Situace byla natolik kritická, že v roce 2008 Maďarsko čelilo hrozbě státního bankrotu, které se vyhnulo pouze díky pomoci ze zahraničí. Nutno také zmínit, že až 80% všech úvěrů domácností bylo sjednáno v cizí měně a v průběhu let 2008-2010 došlo k citelnému oslabení forintu (až 24% pokles vůči euru), pro mnoho lidí se tak doslova otevřela existenční propast. V současné době má Maďarsko státní dluh přesahující 120% HDP [23].

Konstrukce bankovní daně v Maďarsku představuje až 0,5% z aktiv banky, tato daň by měla být platná až do roku 2012 a měla by ročně vynést kolem 200 miliard forintů (což je až desetina celkového zahraničního dluhu) [14]. Podle analytiků by takto určená daň znamenala např. pro banku Erste v Maďarsku zátěž až ve výši 44 miliónů eur, což je 75% čistého zisku Erste v Maďarsku za rok 2009 [24]. Není proto velkým překvapením, že situace v Maďarsku eskaluje do podoby, která je uvedena v kapitole 2.3.1.

Na příkladě Maďarska je patrné, že bankovní daň má sloužit pouze v návaznosti na akutní potřebu financovat schodek veřejných rozpočtů, spíše než jako další ucelené opatření v systematice regulace a dohledu. Jak jsem již zmínil v předchozích kapitolách, je to dáno především lehkou ospravedlnitelností této daně před širokou veřejností. Koncepce bankovní daně v této podobě je tak do jisté míry kontraproduktivní, jelikož neřeší strukturální problémy ekonomiky, ale spoléhá pouze na dočasný přísun nových prostředků do státního rozpočtu. V návaznosti na již zmíněný rating Maďarska je zřejmé, že se potvrdily obavy ekonomů a bankovní daň do velké části zapříčinila poškození růstu ekonomiky. Poškození růstu ekonomiky logicky znamená menší objem vybraných daní a celá konstrukce bankovní daně se tak ukazuje jako velmi krátkozraká [25].

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažil o objektivní a nezájatou analýzu teoretické koncepce, potenciálních negativních dopadů a praktickou i právní stránku bankovní daně. Na závěr se pokusím shrnout vlastní názor k celé problematice.

Je velice nesnadné vynést jednoznačný verdikt nad bankovní daní. Co se týče FAT, tak na první pohled se zdá, že se jedná o logické opatření jednotlivých vlád v návaznosti na finanční krizi. Při bližším pohledu na potenciální negativní dopady však celá problematika dostává jiný rozměr a dle mého názoru, především nebezpečí přesunu daně na koncového klienta banky je velmi reálné. Je tedy nutné si za každých okolností uvědomit, zda zmíněné negativní dopady nepřevýší užitek z daně.

Daň z finančních transakcí může svým způsobem fungovat při globálním zavedení (zmizí konkurenční nevýhoda jednotlivých trhů), nicméně i v tomto případě je nutné ptát se, zda je opravdu nutná a zda skutečně splní účely, pro které je zamýšlena. Spíše než nástroj určený ke stimulaci se jedná o lákavý zdroj peněz do státních rozpočtů (v případě globálního zavedení se mluví až o 600 mld. eur ročně [19])³².

Snaha o koordinované zavedení se může zdát v pořádku, ale pokud vezmeme v potaz různý průběh finančních krizí a především fakt, že v některých (viz. situace v ČR) státech zůstal bankovní sektor zcela nepoznamenán, je pak na místě otázka, zda potenciální distorze na trhu (vyvolané bankovní daní) jsou skutečně způsobilé vyvolat takovou újmu, že je na místě koordinované řešení. Dle mého názoru má výjimka udělená České republice své opodstatnění a do budoucna bude její obrana důležitá.

Ačkoliv jsou ekonomie a právo propojené vědy, nelze aplikovat stejné obecné zásady. V právu následuje po vině trest, v hranicích a podle zákona. V ekonomii stejné pravidlo neplatí a zamýšlený trest pro banky v podobě bankovní daně, by se mohl jednoduše stát trestem pro celou společnost.

³² Je vhodné si uvědomit, že přesně taková částka by chyběla tam, kde s ní dnes mají různé subjekty možnost nakládat.

ODKAZY

- [1] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM>
- [2] PISANI-FERRY, Jean. *IHned.cz* [online]. 7.10.2010. Kolik by stála protikrizová prevence. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-46892380-kolik-by-stala-protikrizova-prevence>>.
- [3] AKRMAN, Libor; KRÁLÍČEK, Tomáš. *IHned.cz* [online]. 13.10.2008. Záchranný plán v praxi: francie nabízí bankám 320 miliard eur. Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-28998550-zachranny-plan-v-praxi-francie-nabizi-bankam-320-miliard-eur>>.
- [4] <http://www.businessdictionary.com/definition/too-big-to-fail.html>.
- [5] MORÁVEK, Daniel. *Podnikatel.cz* [online]. 12.10.2008. Největší hrozba finančních institucí? Panika jejich klientů. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/nejvetsi-hrozba-financnich-instituci-panika/>>.
- [6] CLAESSENS, Stijn. Financial Sector Taxation The IMF's Report to the G-20 and Background materiál. [online]. 9. 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2010/paris/pdf/090110.pdf/>>.
- [7] - <http://ciks.vse.cz/Edice/nobel/Tobin/tobin.aspx>
- [8] - HOVORKA, Jiří. *Www.mesec.cz* [online]. 18.2.2010. Tobinova daň ožívá: Splatí banky společenský dluh?. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/tobinova-dan-oziva-splati-banky-spolecensky-dluh/>>.
- [9] *Novinky.cz* [online]. 8.10.2010. Brusel chce zdanit finanční transakce, chce nové zdroje příjmů. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/213550-brusel-chce-zdanit-financni-transakce-chce-nove-zdroje-prijmu.html>>.
- [10] <http://www.berne.cz/dane-ve-svete/zavedeni-dane-robina-hooda/>.
- [11] http://www.financninoviny.cz/tema/index_view.php?id=411635&id_seznam=1002gf.
- [12] *FinWeb.iHned.cz* [online]. 6.10.2010. Záchrana bank se Irsku nebezpečně prodražuje. Fitch mu snížil rating. Dostupné z WWW: <<http://finweb.ihned.cz/c1-46874070-zachrana-bank-se-irsku-nebezpecne-prodrazuje-fitch-mu-snizil-rating>>.
- [13] *IHned.cz* [online]. 12.10.2010. Erste hrozí kvůli bankovní dani odchodem z Maďarska. Dostupné z WWW: <<http://vyhledavani.ihned.cz/c1-47019690-erste-hrozi-kvuli-bankovni-dani-odchodem-z-madarska>>.
- [14] VLKOVÁ, Jitka. *Ekonomika.idnes.cz* [online]. 14.12.2010. Francouzská bankovní daň může o miliony připravit i Komerční banku. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/francouzska-bankovni-dan-muze-o-miliony-pripravit-i-komerčni-banku-1fv-/eko-zahranicni.aspx?c=A101213_213037_eko-zahranicni_abr>.
- [15] KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, 5. Aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 276 s.
- [16] <http://www.euroskop.cz/13/17723/clanek/dane-v-rijnu-2010/>.
- [17] http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/cl_10_101214.html
- [18] SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. Praha : C.H.Beck, 2010. 308 s. ISBN 978-80-7400-313-4.
- [19] <http://www.euroskop.cz/8439/18722/clanek/dan-v-b-eznu-2011>
- [20] <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/francie-financni-a-danovy-sektor/5/1000421/#sec4>

- [21] *Novinky.cz* [online]. 4.10.2008. Německá banka Hypo Real je další obětí finanční krize, bojuje o přežití. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/151165-nemecka-banka-hypo-real-je-dalsi-obeti-financni-krize-bojuje-o-preziti.html>>.
- [22] STUHLÍK, Jan. *Penize.cz* [online]. 12.1.2009. Německo zachraňuje kvůli krizi obří Commerzbank. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/ekonomika/48393-nemecko-zachranuje-kvuli-krizi-obri-commerzbank>>.
- [23] BACOVSKÝ, Václav. *Amo.cz* [online]. 20.3.2009. Krize po maďarsku. Dostupné z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/krize-po-madarsku.html>>.
- [24] *IHned.cz* [online]. 12.10.2010. Erste hrozí kvůli bankovní dani odchodem z Maďarska. Dostupné z WWW: <<http://vyhledavani.ihned.cz/c1-47019690-erste-hrozi-kvuli-bankovni-dani-odchodem-z-madarska>>.
- [25] <http://stasport.prvnizpravy.cz/zpravy/style=default/zpravy/z-evropske-unie/bankovni-dan-v-madarsku-pry-poskodi-rust-ekonomiky/>